

**NINA PAPI
A MIKA
Na Vuresi Makaliana Na
Omea Ara Marea Tana Papi
Iani**

Aia Mika na propete gana vatavata kolu moa a Isaia tana aqo. Maia Isaia na mane ni Jerusalem, ma na omea aia e gini goko e kalegira moa na taovia na vera ma na tinoni lokiloki. Ma Mika e talumai kesa tana vera tetelo tana Juda, ma na omea aia e gini goko e kalegira na tinoni sui, me kate vanigira laka God sauba ke kedegira tana rongona ara piloligi tania, mara tau nogo muria na omea God e pede vanigira kara naua.

Mi laona nina goko a Mika na propete ara totu maka visana tsaqina goko ara kalea na tagu dou sauba ke labamai i muri. E gini goko laka God sauba ke tusua na rago vanigira nina tinoni. Me kate gokona idanogo laka God e vilinogoa kesa na mane tana vungu konina a David, ke lia na taovia tsapakae dou, me ke vaturia na rago i laoqira nina tinoni.

Me visana tana nina butona goko a Mika e atsa kolugotoa na omea ara tsaria visana na propete tavosi tana Israel. Ma na goko ia e vaga iani: “Na Taovia e tsarivulagi vanigita nogo na omea ara dou i matana. Ma na omea God e kilia igita ka naua e vaga iani: ka naua moa na omea e gotolaka, ka galuvegira na tinoni sui, ka totu palatsuna, ma ka tobasai kolua nida God.” (6:8)

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Na pede e gadovikaira na Israel ma na Juda
1:1-3:12

Na Taovia sauba ke tagaovigira na tinoni sui
tana rago 4:1-5:15

Na gokona na totu parovata ma na amesi 6:1-
7:20

¹ Tana tagu kalina tugira a Jotam, ma Ahas, ma Heskia ara tu taovia tsapakae tana Juda, maia na Taovia e goko vania a Mika, aia na mane ni Moreset. Na Taovia e saulabati vania a Mika na omea sui girani tana ka rongogira kaira na verabau ni Samaria mi Jerusalem.

Na Tangitangi Ka Mateqira Na Samaria ma na Jerusalem

² Kamu rongomia na omea iani igamu na tinoni sui.

Eo, igamu sui amu mauri tana barangengo kamu rorongongo mai.

Aia nogo na Taovia God sauba ke taimatamui.

!Kamu rorongovata! Aia e totu tana valena tabu i gotu i baragata me gokomai vanigamu.

³ Na Taovia sauba ke mololea na valena tabu, me ke tsunamai me ke liu bamai i kelaqira na vungavunga.

⁴ Migira na vungavunga sauba kara viri rono lê sui i vavana na tuana aia,

vaga moa na kadele kalina ara moloa tana lake, me sauba kara viri nara bamai tana poi popono, vaga moa na kô e sarara tsuna talu i kelana na tetena.

5 Ma na omea sui girani sauba kara laba rongona igira na tinoni tana Israel ara sasi mara sove na rongomangana God. ?Masei nomoa e tsuki vanigira na Israel te ara gini sove na rongomangana God? !Aia segenina nogo na Samaria niqira verabau pukuga! ?Masei nomoa e tsuki vanigira na Juda te ara gini samasama vanigira na god peropero? !Maia segenina nogo na verabau ni Jerusalem!

6 Maia nogoria na rongona ti na Taovia e tsarivaganana iani, “Inau sauba kau toroutsania na Samaria, me ke lia vaga moa na tsupu na kutso ara tsonia tana nauna mangasâ, me ke lia lê na nauna na mani tsuka itai na ueni i laona. Minau sauba kau tsonitsunâ na kutsona na verabau ia i laona na poiatsa, me ke gini laba malemale na papakana.

7 Me pipi sui lakalaka na titinonina nina god peropero aia e padaloki sosongoligira, inau sauba kau tairutugira sui, ma na omea ara sauva ngiti vovoliqira igira na rebina nina valetabu, sauba nomoa kau kodogira sui tana lake. Igira na tinoni ni Samaria ara piloligi sui tania God, mara ba samasama vanigira na god peropero vaga moa na daki rebi e tsonilea na savana me bule kolugira bamai lê visana na mane tavosi. Bâ, me sauba igira gana gala kara mai ma kara laugira sui na omea igira na Samaria ara tsodoa tana aqo rebi, ma kara kalagaivanogira kesa tana vera tavosi, ma kara sauvanigira na rebina niqira valetabu segeni.”

8 Mi tana, maia Mika e tsaria, “Mi tana rongona nogo na omea iani, ti inau sauba kau ngangai ma

kau tangitangi. Ma na mani sau vulagiana ni qu rota, sauba kau gini vanovano na perana tuaqu lê ma kau malaiole. Ma kau kokongo vaga moa na pai atsi, ma kau tatangi vaga moa na tsou.

⁹ Na bokana na Samaria e utu goto kara mavu, ma na Juda e varangi nogo ke gadovia na rota loki vaga goto ia. Me ke tau oka me ke toroutsu popono goto na Jerusalem, aia na verabau i tana ara totu ni qu tinoni.”

Na Gala Ara Mai Varangi Nogo

¹⁰ Kamu laka goto na tsarivulagi vaniaqira gada gala i Gat laka God e kedegita. Ma kamu laka goto na tamivaniaqira kara reigamu amu ngangai. !Migamu na tinoni ni Bet Leapra* kamu padasavi loki ma kamu ngangai, ma kamu gini uliuli na papasa!

¹¹ Migamu na Sapir, kamu tsinogovano malaiole tana vangamâ kesa tana vera tavosi. Migira na Saanan ara matagu sosongo, mara tau goto malagai na rutsuligi tania na veraqira. Mi kalina ti kamu rongomigira kara tangitangi igira na tinoni ni Betesel, mi tana sauba kamu donaginia laka e tagara goto sa nauna na mani tsogoravi i tana.

¹² Migira na tinoni ni Marot ara pitu sosongolia kesa ke mai sangagira, rongona na Taovia e varangi nogo ke toroutsania na Jerusalem.

---

* **1:10 1:10** Na vera ni Bet Leapra migira na vera tavosi na soaqira ara laba tana buto 10 tsau tana 15 ara totu varangisia i Jerusalem. Me ti vaga na gala kara ngaoa na bokiana na Jerusalem me kilia kara liu bâ talu i laoqira na vera tetelo girani.

¹³ Migamu amu totu i Lakis, kamu sorigira nimui ose tana nimui terê, ma kamu tsogoligi tsaku. Rongona igamu amu reinunu tana niqira sasi ara naua igira na Israel, mamu savuniginia na Jerusalem me gini puka tana sasi.

¹⁴ Mi kalina ia, igamu na tinoni ni Juda kamu vailivua na vera ni Moreset Gat, rongona igira na tinoni tavosi sauba kara tangolia na vera iani, me ke tau nogo lia na tamanimui igamu. Migira na tinoni ni Aksib e utu goto kara sangagira na taovia tsapakae ni Israel.

¹⁵ Migamu na tinoni ni Maresa, sauba aia nogo na Taovia ke mologamu tana limaqira gamui gala, migira kara tangolia na veramui. Migira na ida tana Israel sauba kara viri tsogo ma kara ba taopoi tana vatuluma ni Adulam.

¹⁶ Migamu na Juda, kamu tsara koakoa na lovamui tana tangisiaqira nimui baka tetelo amu galuve sosongoligira. Eo, kamu tsara koakoa na lovamui poi tsau amu lati vaga moa na manusata, rongona igira na gala sauba kara adiligigira na dalemui sui tanigamu, ma kara aditsekavanogira.

2

Na Omea Ke Gadovigira Igira Ara Rotasigira na Sekona Lê

¹ !Sauba ke seko sosongo nomoa vanigira igira ara tsaro mamata tana bongi, mara totu matengana moa na pada manogatiana na omea seko kara naua! Mi kalina e dani male, migira ara tû tsaku mara ba manalia na omea seko ara pada manogatinogoa na nauana.

² Kalina ti vaga kara ngaoa niqira uta na tinoni tavosi, migira ara ba adilegira moa. Me ti vaga kara ngaoa na valeqira, migira ara ba adilegira goto. Me tagara sa tamadale, se sa niqira omea tatamani, tangomana ke toturavi dou.

³ Ba, ma na Taovia e tsarivaganana iani, “Kamu rorongu. Inau au pede manogatinogoa laka sauba ke kesa na omea seko loki ke gadovigamu, me utu goto kamu tangomana na tsoغو taniana. Me utu goto kamu kaekae ma kamu tsonikae segenimui, rongona sauba ke seko manana nomoa na rota loki ke gadovigamu.

⁴ Mi kalina ke laba na tagu vaga ia, migira na tinoni tavosi sauba kara gini goko gamui, ma kara t  gamui linge na tangitangi rongona e tagara l  vanigamu nogo, ma kara tsaria:

!Igami ami seko pitsu sui nogo!
Na Taovia e adiligi tanigami nogo nimami kao,
Me tusuvanigira igira ara raqa tsekagami.”

⁵ Me vaga ia, kalina ti ke tsau na tagu i tana kara tusuvisua na kao ia vanigira tugua nina tinoni na Taovia, mi tana sauba ke tagara lele sa vidamui igamu ke tamanina sa gana tuva.

⁶ Migira na tinoni ara tsarivaniau, “Ko laka goto na tosasaga vaniamami tana rongogira na omea vaga girani. E utu saikesa vania God ke paluvangamami igami.”

⁷ ?Igamu na tinoni ni Israel, egua vaga ti amu goko vaniau vaganana ia? ?Igamu amu pada ngatsu laka God e utu nogo ke kore vanigamu, me ke nauvanigamu sa omea seko, ne?

Bâ, ma na Taovia segenina nogo e tsaria, “Inau au dona na goko ragorago dou vaniaqira moa igira ara naua na omea e gotolaka i mataqu.

⁸ Migamu amu sekoligira sosongo niqu tinoni vaga moa ti gamui gala. Mamu komigira gaqira polo tsavugotu na tinoni tsalapo, igira ara tau saikesa padâ na nauana sa omea seko.

⁹ Mamu tsialigigira niqira daki niqu tinoni tania na valeqira i tana ara lavu nogo na totu, mamu komi tanigira na daleqira niqira omea tatamani aia God nogo e sauvanigira kara tamanina sailagi, migira ara gini totu sekoseko lê.

¹⁰ Kamu tû tsaku ma kamu vanoligi; e tagara goto sa nimui nauna na mani toturavi ieni. Igamu amu gini kaulinaqu i mataqu inau rongona na sasi danga amu tsukigira, me vaga ia, minau sauba kau toroutsanigamu saikesa.

¹¹ “Me ti vaga kesa na propete ke mai me ke perogamu me ke tsaria, ‘Inau au kategoko vanigamu tana asana na Taovia laka sauba kamu tamanina ke danga gamui uaeni ma gamui ko susuliga,’ migamu sauba kamu reingao sosongolia na vatana na propete vaga ia.”

God e Vekea Laka Ke Adisaigira Tugua Nina Tinoni

¹² Ma na Taovia e goko babâ moa me tsaria, “Migamu sui na tinoni ni Israel amu kauvisu, inau sauba kau adisaigamu tugua. Eo, sauba nomoa kau adisaigamu vaga moa na sipi aia na mane e reitutugugira e adivisumaigira tugua tana baraqira. Me sauba kara danga tugua na tinoni tana nimui kao, vaga moa na alaala

popono na sipi ara dangali poponoa na nauna i tana e dato dou na buruburu.”

¹³ God sauba ke voti vanigira na sautu, maia ke ida vanigira, migira sauba kara pokatiligia na matsapakapuna na verabau, ma kara rutsuligi i taba. Ma niqira taovia tsapakae, aia nogo na Taovia, sauba aia segenina nogo ke idagana sautu vanigira.

3

A Mika e Taimataqira Gaqira Ida na Israel

¹ !Kamu rorongo dou igamu sui na tagaovera tana Israel! Igamu nogo nimui aqo kamu gini boe rongona ke gini laba na pedegoto,

² bâ, migamu saikesa nogo amu reisavia na omea e dou, mamu reingaoa moa na omea e seko. Mi tana nauvaganana ia, e vaga moa ti amu palo mamauria na kokoraqira niqū tinoni, mamu pariligia na velesi tania na suliqira,

³ mamu ganigira. Amu paloligia na kokoraqira, mamu kutsigira na suliqira, mamu pari kutikutia na lakaqira vaga moa ti na omea gana na mani kukiana.

⁴ Me maimai nogo na tagu i tana igamu sauba kamu ngangai dato vania na Taovia ke sangagamu, maia sauba e utu lelê ke rongomigamu. E utu nomoa ke rongomigira nimui nonginongi, rongona igamu amu naua moa na omea e seko i matana.

⁵ Ara visana na propete ara dona na katevulgiana na tagu na rago vaniaqira moa igira ara voligira. Me ti vaga kara tau voligira, ma na propete girani ara gini molo matagu vanigira

moa laka sauba na vailabu loki ke mai sekoligira. Bâ, ma na Taovia e tsarivaganana iani vanigira na propete peropero vaga igira,

⁶ “Igamu na propete, na bongimui e varangi sosongo nogo ke vano putsu, ma na aso e sutsuna tanigamu nogo. Tana rongona nogo igamu amu raqa sasiligira niqû tinoni, ti sauba kamu tau goto reilakana sa omea tana moro, ma kamu tau goto tangomana na kate idana sa omea.”

⁷ Migira na propete ara dona na kate ida omea, sauba ke paluvangamaqira lê, rongona God ke tau nogo rongomia niqira nonginongi, me ke tau tamia kara laba na omea vaga ara katemaia igira.

⁸ Minau, na Taovia e dangaliginiau na susuligana nina tarunga, me sauvaniau na sasaga gana na pedegoto, ma na malagai na katevulagiana niqira sasi na tinoni ni Israel.

⁹ Kamu rorongu igamu na tagaovera sui tana Israel, igamu amu reisavia na pedegoto, mamu pilo sekolia na omea e goto me ba lia na omea sasi.

¹⁰ Igamu amu logoa na Jerusalem, nina ver-abau nogo God, tana papakana na labumate ma na pede sasi.

¹¹ Igira na tagaovera ara dona moa na adi qolona na sanga kesa tabana tana niqira aqo, migira na manetabu ara ngaoa moa kara voligira talu ti kara tsaritutugu vanigira na ketsa ma na vali. Migira goto na propete ara kilia moa kara tangolia talu na qolo ti kara katemaia sa omea. Ara nanau vaganana moa ia, mara tû mara tsaria, “Na Taovia e totu kolugita nogo. Me vaga ia, me tau goto tangomana sa omea ke

sekoligita.”

¹² Bâ, mi tana rongona nogo nimui sasi igamu na tagaovera, ma na manetabu, ma na propete, ti God sauba ke toroutsania na vera ni Jerusalem, me ke lia na tsupu na kutso. Ma na Vungavunga Sion ke lia na kao lê ma kara aqo uta i konina. Ma na tetena i tana e totu na Vale Tabu sauba ke lia na goana atsi.

4

Na Taovia Sauba Ke Tagaovigira na Tinoni Sui Tana Rago

(Isaia 2:1-4)

¹ Me kesa tana tagu i muri bâ,
maia na Vungavunga Sion i tana e tû nina Vale
Tabu na Taovia,
sauba ke dato liuliu bâ,
me ke katsi liusigira na vungavunga sui.

Migira na puku danga sauba kara kalemaia moa
aia,

² ma niqira toga sauba kara tsarivaganana iani,
“Ida gita ma ka dato bâ tana nina vungavunga
na Taovia,

tana nina Vale Tabu niqira God igira na Israel.
Maia sauba ke sasanigita na omea e ngaoa igita
ka naua;

mi tana ti ka dona na liu bâ tana sautu aia e
vilinogoa vanigita.

Rongona igira sui nina sasani na Taovia ara
talumai mai i Jerusalem i kelana na Vun-
gavunga Sion;

mi tana nogo aia e tû te e mologoko bâ vanigira
nina tinoni.”

³ Maia nogo sauba ke gotosia niqira vaikoregi na puku sui,
me ke vaturia na goto i laoqira na puku susuliga,
igira ara totu ao, migira goto ara totu varangi.

Migira sauba kara tupia niqira isi na vailabu, me ke lia lê na mani tsaikao tana niqira uta,
ma niqira bao ke lia lê niqira gau na aqo.

Me sauba ke tagara goto sa puku ke ngaoa na labuana na puku tavosi,

se ke vangarautugua na vano tana vailabu.

⁴ Me pipi tinoni sauba ke mauri tana rago i ligisana nina uta na uaeni ma nina gai mutsamutsa segeni nogo,
me sauba ke tagara goto ke kesa ke naua me ke gini matagu.

Na Taovia Susuliga Sosongo nogo e vekea na omea iani.

⁵ Pipi tatasa na puku ara samasama vania mara rongomangana nina god segeni nogo, migita na tinoni ni Israel, sauba ka samasama ma ka rongomangana moa na Taovia nida God na dani ma na dani.

Igira na Israel Sauba Kara Visutugua i Ver-aqira

⁶ Na Taovia e tsaria, “E maimai nogo na tagu i tana inau sauba kau adisaigira tugua na tinoni au kedegira nogo, mara gini rota na totu tsinogo.

⁷ Ara tsaurae lê nogo mara totu ao sosongo tania na veraqira, mara tau nogo susuliga na vanovano. Minau sauba kau susuligasigira igira ara kauvisu, ma kara lia tugua na puku loki. Minau nogo sauba kau tagaovi kaputigira tana

Vungavunga Sion ke tû tana tagu ia me ke babâ saviliu na dani ma na dani.”

⁸ Migoe Jerusalem, God nogo e totu i laomu, me reitutugugira nimu tinoni, vaga moa kesa na mane reitutugu sipi dou e reitutugugira nina sipi. Migoe sauba ko lia tugua na verabau pukuga vaga nogo i sau.

⁹ ?Megua vaga igoe Jerusalem, ti o ngangai loki vaga ia? ?Matena gua ti o rota loki vaga moa kesa na daki e vatsangia na dalena? ?Ke tau utu ngatsu matena igoe o tau tamanina sa nimu taovia tsapakae, migira goto nimu tinoni sauparovata ara viri mate sui nogo?

¹⁰ Kamu biritsiu ma kamu kukungu igamu na Jerusalem vaga moa na daki e parâ na vasusu, rongona kalina ia sauba kamu vanoligi tania nimui verabau, ma kamu ba totu tavongana bamai lê. Me sauba nomoa nimui aqo kamu vano i Babilon, mi tana nogo ti na Taovia ke laumaurisigamu tanigira gamui gala.

¹¹ Ara danga nogo na puku loki ara sai alaala agana kara mai na bokiana na veramui. Mara tsarivaganana iani, “!Ida ma ka ba toroutsania na Jerusalem, ma ka reilakana kalina ke totu toroutsia popono!”

¹² Migira na puku loki girani ara tau saikesa donaginia na omea e totu tana nina papada na Taovia. Mara tau goto reigadovia laka God nogo e soasaigira rongona aia e ngaoa ke kedegira, vaga saikesa moa kalina ara tsakosaia na uiti mara adivanogira tana nauna na labududusi uiti.

¹³ Ma na Taovia e tsaria, “Igamu na toga ni Jerusalem, kamu bâ ma kamu kedegira

gamui gala. Inau sauba kau naua migamu kamu susuliga vaga na buluka mane e tamanina na kakatsana tapala, ma na perana tuana tapalamila. Igamu sauba kamu tsogori rapasigira kara danga na puku loki, ma niqira omea levolevo loki matena ara laugira tana tangopeke seko, igamu kamu adigira ma kamu saugira vaniau inau na Taovia na barangengo popono.”

5

¹ !Igamu na toga ni Jerusalem kamu soasaigira nimui alaala na mane vaumate! !Igira na gala ara mai tupolinogoa na verada! !Mara labunogoa gada tagaovera igita na Israel!

God e Vekea Kesa na Tagao Ke Talumai i Betlehem

² Ma na Taovia e tsaria, “Igoe Betlehem Eprata, igoe kesa o palatsuna i laogira na vera sui tana Juda, mi laomu nogo igoe, sauba ke botsamai kesa na ida loki, maia nogo sauba ke tagaovigira na Israel, ma na vungu konina ia e tu mai nogo i oka.”

³ Me vaga ia, ma na Taovia sauba ke livulegira nina tinoni i lima qira gaqira gala, poi ke tsau tana tagu kalina kesa daki aia e vilinogoa ke vasua kesa na dalena mane. Mi kalina ke laba na tagu ia, migira gana verakolu ara totu tsinogo, kara vaitangoligi tugua kolugira na kamaqira segeni.

⁴ Mi kalina aia ke mai, maia sauba ke tagaovi kaputigira nina tinoni kolua na susuliga e talumai konina na Taovia, me kolugotoa gana tangirongo tsapakae na Taovia God segenina

nogo. Migira nina tinoni sauba kara totu raviravi dou, rongona na tinoni sui lakalaka polia na barangengo sauba kara donaginia gana loki tsapakae ia,

⁵ maia sauba ke vaturia na rago i laoqira sui.

Mi kalina igira na Asiria kara mai sagelia nida butona momoru ma kara bokia na verada, migita sauba ka molovanogira nida ida susuliga bâ kara ba vailabu kolugira.

⁶ Mi tana gaqira suguradi nida alaala na mane vaumate sauba kara ba tangolia na Asiria, aia nina kao a Nimrod, ma kara laumaurisigita tania na limaqira na Asiria kalina igira kara mai laka kara sagelia nida votavota.

⁷ Migira na toga ni Israel ara kauvisu sauba kara lia vaga moa na kolobu e talumai konina na Taovia i laoqira na puku tavosi danga, me vaga goto na tsitsikina na usa e malobusia na kutsuna vaolu na omea tsukatsuka. Migira sauba kara vataragi kakai tana susuligana God, me tau tana tinoni lê.

⁸ Migira na tinoni ni Israel ara kauvisu i laoqira na puku tavosi, sauba kara vaga moa kesa na laeone e rurugu bamai na lave gana mutsa i laona na legai atsi, se tana poiatsa i tana ara mutsamutsa na sipi. Me ke tsipusage i laoqira na sipi, me ke gati ngotsingotsigira, me tagara goto kesa tangomana ke laumaurisigira.

⁹ Migira na Israel sauba kara tulusigira gaqira gala ma kara matesiligira sui.

¹⁰ Ma na Taovia e tsaria, “Mi tana tagu ia, minau sauba kau adiligigira tanigamu nimui ose, ma kau sekoligira pipi sui nimui terê.

¹¹ Me sauba kau vui pukaligira sui na verabau i laona nimui butona momoru, ma kau toroveoa na baravatuqira.

¹² Sauba kau pualasigira nimui sinagore na valovalo amu gini aqo, me ke tau goto totu sa tinoni ke dona na tatada i laomui.

¹³ Me sauba kau tairutugira na titinonina nimui god peropero, ma nimui tuguru vatu tabu. Mi tana ti kamu tau goto samasama vanigira na omea lê igamu segenimui nogo amu aqosiginigira na limamui.

¹⁴ Sauba kau raqatsunagira na nununa na god daki ko Asera ara totu i laona nimui kao, ma kau toroveogira nimui verabau.

¹⁵ Mi tana niqû momosatoba loki, sauba inau kau tangotuguqu i laogira pipi sui na puku ara tau rongomangaqu.”

6

Na Taovia e Tinetegira na Israel

¹ Kamu rongomia nina gogoko na Taovia e kalegira na tinoni ni Israel.

Taovia, ko tû mo ko adilabatigira nimu gogoko, ma kara rorongogira na vungavunga ma na tetena.

² Igamu na vungavunga, migamu goto na papakana kalavata na qoae taligu, kamu rongomi vatavidoua na omea na Taovia ke adilabatigira tana tinete. Na Taovia e vangaraunogoa na omea ke kateli vanigira nina tinoni. Me sauba nomoa ke taimataqira na Israel.

³ Na Taovia e tsaria, “?Igamu niqû tinoni laka nagua sagata au nausekoli vanigamu inau? ?

Me laka na kalagai mamava koegua inau au ngoliginigamu? Kamu tsarivisumai vaniau.

⁴ Inau nogo au adirutsumigamu tania na Ejipt, mau laumaurisigamu tania na totu tseka i tana. Mau molotugira a Moses, ma Aaron, ma ko Miriam, kara tu idagana sautu vanigamu.

⁵ Migamu niq̄u tinoni kamu padatugua na omea aia Balak na taovia tsapakae ni Moab e vorogokona na nauvaniamui, ma na omea a Balaam na dalena a Beor e tsarivania. Ma kamu padatugugotoa na omea sui ara laba vanigamu i sautu kalina amu mololea i Akasia mamu vano kalea i Gilgal. Ti vaga kamu padatugugira na omea sui girani, me sauba kamu reigadovia na omea sui au naua inau agana kau laumaurisiginigamu.”

Na Omea e Kilia na Taovia

⁶ ?Laka nagua sauba kau adimai vania na Taovia na God ni baragata kalina kau mai na samasama vaniana? ?Laka kau adimaigira na dalena buluka dou bâ ma kau gini savori-kodokodo vania?

⁷ ?Me laka sauba na Taovia ke reingaoa ti vaga inau kau adimai vania na toga na sipi, se na dangana bâ na oela na olive? ?Se kau savori vania na dalequ botsaida na gini sese mateqira niq̄u sisi?

⁸ Tagara saikesa. Na Taovia e tsarivulagi vanigita nogo na omea ara dou i matana. Ma na omea e kilia igita ka naua e vaga iani: ka naua moa na omea e gotolaka, ka galuvegira na tinoni sui, ka totu palatsuna, ma ka mauri tobasai koluana nida God.

⁹ E dou sosongo bâ na kukuni taniana na Taovia. Na Taovia e goko vanigira na tinoni ni Jerusalem me tsarivaganana iani, “!Kamu rorongoro igamu na tinoni amu saikolu mai i laona na verabau!

¹⁰ I laona na valeqira na tinoni vanga tsut-sukibo ara totu danga na omea loki matena ara komigira. Migira kalina ara tû na tsabiri omea mara gini aqo na tovo mamava peropero. Na vatana na sasaga vaga iani inau au reisavi sosongolia.

¹¹ ?Ma kau nau koeguania ti kau padale vanigira niqira sasi na tinoni ara gini aqo na tovo mamava peropero?

¹² Igira nimui tinoni ara tamani omea danga nogo ara tû, mara ba laugotoa niqira omea na tinoni ara tau tamanina sa omea, me pipi igamu sui amu tinoni vanga peropero.

¹³ Me vaga ia, minau au tuturiga nogo na toroutsaniamui tana rongogira nogo nimui sasi amu naua.

¹⁴ Sauba kamu mutsamutsa rago, me utu lele kamu masu, sauba kamu vivitoa babâ moa. Sauba kamu laugira rago na omea levolevo, me utu moa kara totu kalavata i konimui, rongona inau sauba kau tamivanigira na gala ma kara toroutsanigira sui tana vailabu.

¹⁵ Sauba rago kamu tsukagira nimui uta, me utu lele kamu tsurivia. Me sauba rago kamu gotsa gamui olive gana na aqosi oela, me utu lele kamu gini aqo. Sauba rago kamu aqosi uaeni, me utu lele kamu inuvia.

¹⁶ Na omea sui girani sauba nomoa kara laba

vanigamu e utu ke tagara, rongona igamu amu muria moa na omea seko e naua a Omri na taovia tsapakae, maia goto a Ahab na dalena. Igamu amu adidatoa na omea seko kaira ara ka pedesai gokona, me vaga ia, minau sauba kau luvusigamu takuti, ma na tinoni sui sauba kara pea sekoligamu. Me pipi sui tana nauna na tinoni kara rei peagamu ma kara tsogori tsunaligamu.”

7

Na Israel Ara Sasi Babâ Moa

¹ !E seko sosongo vaniau nogo! Inau au vaga moa kesa e gini rota sosongo na vitoa me ba togavia na gai mutsamutsa ma na itai na uaeni, me tau lele tsodoa sa vuana i koniqira. Ara pitsugira sui nogo pipi na vuana uaeni ma na vuana gai puipui dou.

² Me tagara lelê goto sa tinoni ke gotolaka na sasagana ke totuvisu tana kao ia, me tagara goto ke kesa ke totu kakai konina God. Pipi gira sui ara totu matengana moa na lave sautuna na labumate, ma na sekoliaqira gaqira verakolu.

³ Igira sui ara sasaga sosongo tana nausautuna na omea seko. Migira na tinoni lokiloki ma na manepede ara nongi qolona na sanga kesa tabana tana pede. Ma na mane e tangi loki gana rongo e dona ke bâ me ke goko valovalo vanigira ma kara muria na omea aia e ngaoa.

⁴ Migira, igira na tinoni tavosi ara pada laka ara tinoni dou mara naua na omea e gotolaka, mi matana God igira ara tau tamanina sa rongona, mara vaga moa na buruburu seko.

Me labamai nogo na tagu i tana God sauba ke kedegira nina tinoni, vaga nogo aia e parovatavigira tana mangaqira niqira mane reitutugu, igira nogo na propete. Mi kalina eni e ponopala sosongo na tobaqira mara tau moa dona nagua kara naua.

⁵ Kamu laka na tutunina niqira goko gamui verakolu, se na noruaqira na kulamui. Kamu parovata dou tana omea sui amu tsaria, atsa moa ti kalina amu goko vania na taumui.

⁶ Mi tana tagu vaga ia, migira na baka mane sauba kara butu peagira na tamaqira, ma na baka daki sauba kara sua mangaqira na tinaqira, migira na daki tauga kara veitutu kolugira na tarungaqira. Eo, gana gala seko bâ kesa tinoni e talumai nogo i laona na valena segeni.

⁷ Minau sauba kau vataragi moa konina na Taovia. Ma kau norua laka aia ke maurisiau. Ma niqû God sauba nomoa ke rongomia niqû nonginongi.

Na Taovia e Laumaurisigira Nina Tinoni

⁸ Igira gada gala ara tau tamanina sa niqira rongona na kiataginiada. E mana rago laka igita a puka lê nogo, me sauba nomoa ka tukae tugua. Migita a totu tana rodo kalina ia, ma na Taovia segenina nogo sauba ke lia nida marara.

⁹ Igita a sasi manana i matana na Taovia, mi kalina ia ma nida aqo ka berengiti na vatsangiana na korena kesa tagu tetelo. Mi tana susuina maia nogo sauba ke isutuguda, me ke kedegira igira ara bingi sekoligita. Maia sauba ke adirutsumigita vania na marara; me

sauba ka mamauri moa ma ka reia kalina aia ke laumaurisigita.

¹⁰ Mi tana ti igira gada gala kara reia e laba vaga ia, me sauba kara gini vangamâ lê, igira nogo ara gilú gada tana idana mara veisuagita vaga iani, “?Laka iava e totu aia na Taovia nimui God?” Migita sauba ka reia kalina na Taovia ke tsogori pukaligira, ma na tinoni kara tsotso i kelaqira vaga moa ti na boko tana sautu.

¹¹ Igamu na tinoni ni Jerusalem, e maimai nogo na tagu i tana sauba kamu paka visutugua na baravatuna nimui verabau. Mi tana tagu ia sauba kara pabo vanigamu nimui votavota na kao.

¹² Migira nimui toga sauba kara visumaitugua talu pipi tana nauna, i Asiria tabana i longa, mi Ejipt tabana i ata, mi tana votavota na kao tana Kô Euprates, mi tasi ao, mi tana vungavunga i longa ao.

¹³ Ma na barangengo sauba nomoa ke lia na kao mangu lê tana rongona nogo niqira tsutsukibo igira ara totu i laona.

Na Taovia e Galuvegira na Israel

¹⁴ Taovia, ko reitutugugira nimu tinoni, igira igoe nogo o viligira kara lia nimu tamani segeni. Me atsa moa ti ara viri totu piriutsa bamai i laona na legai atsi i kelaqira na vungavunga i tana e tau lakataga dou na kao, ma na kao dou sosongo vania na aqo uta e totu i lao tana poina polipoligira. Ko tamivanigira moa kara ba aqosia niqira uta tana kao lakataga dou ni Basan, mi Gilead, vaga ara naunogoa i oka.

¹⁵ Taovia, ko aqosi vanigami na valatsatsa vaga o naua i sau kalina o adirutsumigami tania na Ejipt.

¹⁶ Migira na puku tavosi kara reia e vaga ia, me sauba ke paluvangamaqira atsa moa ti ara puku susuliga. Sauba kara matagu loki ma kara matura kapusia na mataqira, ma kara ponotia na kuliqira.

¹⁷ Ma kara tere bamai tana papasa vaga moa na muata; ma kara gagariri ma kara laba rutsumai talu tana niqira valekakai ara barapoliginia na vatu, ma kara mai tû i matamu igoe na Taovia nimami God.

¹⁸ Me tagara goto sa god ke vaga igoe Taovia; igoe o padale vanigira niqira sasi nimu tinoni igira ara kauvisu. Mo tau goto dona na tangoli okaana nimu kore, mo gini mage moa na sauvulagi vaniamami nimu galuve vo oli.

¹⁹ Igoe sauba ko galuvegami kesa goto kalina. Me sauba ko tsogorigira nimami sasi, mo ko tsoni luvusigira tana pipiruna na tasi.

²⁰ Me sauba ko sauvulagia nimu tobalaka ma nimu galuve vo oli vanigira nimu tinoni, igira ka kukuaqira kaira a Abraham ma Jakob, vaga nogo igoe o vekea vanigira na mumuamami i sau.

Ghari Bible

Ghari: Ghari Bible (Bible with Deuterocanon)

copyright © 1998 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ghari

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 2 May 2025 from source files
dated 3 May 2025

eb379363-fbdd-532b-81c1-eb5fe7aa36a9